

Saidə Şirzad qızı Mustafayeva⁶⁹
Ə.ƏFƏNDİZADƏNİN METODİK ƏSƏRLƏRİNDƏ AZƏRBAYCAN DİLİNİN
TƏDRİSİ MƏSƏLƏLƏRİ

Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası elmi istiqamətində durmadan axtarışlar aparılır, yeni metod, qayda və üsullar müəyyənləşdirilir. Həmin yeniliklərlə yanaşı əvvəlki, illərin sınağından keçmiş metodik fikirlərin öyrənilməsi də aktualıq kəsb edir. Çünki Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası elminin tarixi aspektdən öyrənilməsi əvvəllər əldə edilmiş fikirlərə əsaslanmaqla köhnəliklə yeniliyin üzvi şəkildə əlaqələndirilməsi məsələsini gündəmə gətirir. Bu prosesdə isə metodika elmi ilə məşğul olan alimlərin rolu xüsusi vurğulanmalıdır. Həmin alimlər tədris işi sahəsində böyük, geniş işlər görmüş, çoxlu tədqiqatlar aparmış və əvəzsiz metodik əsərlər yazmışlar. Həmin, Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası sahəsindəki tədqiqatları ilə seçilən alimlərdən biri də Əziz Əfəndizadədir. Onun bu sahədə yazdığı əsərlərindəki metodiki fikirlər dövrü üçün əhəmiyyətli olduğu qədər, bu günki veniləsən metodikada da əlaqələndirmə vasitəsi kimi müraciət olunan əsas mənbələrdən biridir. 1954-cü ildə «Azərbaycan dilinin orfoepiyası» mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi elmi dərəcəsinə layiq görülmüş alim Ə.Əfəndizadə metodika sahəsində də bir-birinin ardınca dəvərli əsərlər yazaraq tədris sahəsindəki müəyyən çətinliklərin aradan qaldırılması istiqamətində mühüm xidmət göstərmişdir.

Ümumilikdə, XX əsrin II yarısı Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası elminin inkişafında yüksək mərhələ kimi qəbul edilir. «Bu mərhələdə Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası üzrə güclü tədqiqatçılar ordusu meydana gəlmişdi, professorlardan A.Abdullayev, Y.Kərimov, Ə.Əfəndizadə, Ə.Fərəcov, H.Bahyev ... və başqalarının Azərbaycan dilinin tədrisi metodikasının bir elm kimi formalaşması, zənginləşməsi və inkişafında xidmətləri böyükdür (3, s. 60).

Prof. Ə.Əfəndizadənin elmi rəhbərliyi və əsas müəllifliyi ilə 1965-1966 və 1976-1977-ci illərdə Azərbaycan dilinin tədrisində mühüm vəsait rolunu oynayan əsas metodik əsərlərdən biri olan və iki cildəndən ibarət «Orta məktəbdə Azərbaycan dilinin tədrisi» adlı kitab çap edilir. Həmin dövrə məxsus tədris məsələlərini, xüsusən ana dili təlimi sahəsində görülmüş işləri xarakterizə edən A.Məmmədova öz dərsliyində qeyd edir ki, «Azərbaycan dili tədrisinin tarixində əlamətdar bir hadisə olaraq 1965-66 və 1976-77-ci illərdə hərəsi iki cildəndən ibarət «Orta məktəbdə Azərbaycan dili tədrisi» adlı kitablar bilavasitə prof. Ə.Əfəndizadənin elmi rəhbərliyi və əsas müəllifliyi ilə çap olunmuşdur. Həmin əsərdə Azərbaycan dili təliminin məqsəd və vəzifələri, metodları, təşkilat formaları, fonetika, orfoepiya, orfoqrafiya, leksika, qrammatika və b.bölmələr üzrə təlimin metodik problemləri genişliyi ilə əhatə olunmuşdur" (10, s. 167)

Professor Ə.Əfəndizadənin, ömrünün qırx ildən çoxunu təhsilimiz üçün önəmli olan bu sahəyə, ana dilinin tədrisinə həsr edən alimin elmi fəaliyyətində dərslik yazılması məsələsi xüsusi əhəmiyyətə malik bir məsələ idi. O hələ, 1955-ci ildə orta məktəblərdə Azərbaycan dili fənni üzrə sistemlik proqram tərtibinin müəllifi olmuş və ilk dəfə olaraq da, Azərbaycan dilindən əyani vəsaitlərin, didaktik materialların, məktəbli lüğətlərinin hazırlanmasının təşəbbüskarı və müəllifi kimi çıxış etmişdir. Alimin, Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası sahəsində ardıcıl və sistemli araşdırmalar aparan görkəmli dilçi-metodist Əziz Əfəndizadənin 60-cı illərdə yazıb nəşr etdirdiyi «Yazılısı çətin olan sözlər və onların öyrədilməsi yolları» (6), «Azərbaycan dili orfoqrafiyası tədrisinin elmi əsasları» (5) və digər metodik əsərləri Azərbaycan dilçiliyi söhbələrinin tədrisində çox önəmli tədris vəsaitləri kimi öz əhəmiyyətini bu gün də saxlayır. Ə.Əfəndizadə həm də Azərbaycan dili fənninə aid dərsliklərin hazırlanması, yenilənməsi və təkmilləşməsində yaxından iştirak etmişdir.

«Orta məktəbdə Azərbaycan dilinin tədrisi» adlı metodik əsərdə Azərbaycan dili fənninin məqsədi, vəzifələri, metodları, təşkilat formaları, fonetika, leksika, qrammatika və digər bölmələr üzrə təlimin təşkilindəki metodik problemlər və onların aradan qaldırılması yolları əks olunmuşdur.

Ə.Əfəndizadənin elmi rəhbərliyi və alimlərdən, B.Əhmədov, M.Həsənov, Y.Əfəndiyev, K.Mikayılovun birlikdəki fəaliyyətinin nəticəsi kimi hazırlanmış və Azərbaycan dilçiliyinin bölmələrinin tədrisi məsələlərini özündə əks etdirən elmi rəhbərliyi «Azərbaycan dilinin tədrisi (V-VIII siniflərdə)» adlanan birinci hissə, demək olar ki, həmin dövrdə dilimizin tədrisinin təşkili istiqamətindəki çətinlik və boşluqların aradan qaldırılmasında çox mühüm və önəmli bir metodik vəsait rolunu oynadı. Kitabda Azərbaycan dili təliminin səmərəli təşkili yollarından, Azərbaycan dili tədrisində istifadə ediləcək metodik üsullar, Azərbaycan dili tədrisinin təşkili, Fonetika məşğələlərinin aparılması, Morfologiyanın tədrisi, Sintaksisin tədrisinə dair başlıqları daxilində sintaksis, ibtidai kurs, fonetika, leksika və söz yaradıcılığı kimi mövzuların tədrisi məsələlərindən, eyni zamanda da, rəbitəli nitqin inkişafı üzrə işlərin aparılması yollarından bəhs olunur.

Professor A.Abdullayevin yazdığı «Müqəddimə əvəzinə» adlı girişlə başlanan metodik əsər proqramdakı ardıcılığa uyğun olaraq V fəsildə təqdim edilmişdir:

- I. Azərbaycan dili tədrisində istifadə ediləcək metodik yollar haqqında;
- II. Azərbaycan dili tədrisinin təşkili;
- III. Fonetika məşğələlərinin aparılmasına dair;
- IV. Morfologiyanın tədrisi haqqında;
- V. Sintaksisin tədrisinə dair

Birinci fəsildə Azərbaycan dili tədrisində istifadə ediləcək metodik yollardan

⁶⁹ Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Bakı Dövlət Universitet

bəhs edən müəlliflər, onları iki yerə bölür və birinci olaraq, didaktikanın müəyyən etdiyi ümumi metodik yolları göstərərək, bura müəllimin şərh, müsahibə, çalışmalar və dərslik üzərində aparılacaq iş növlərini daxil edirlər.

İkincinin isə, Azərbaycan dili fənninin öz xüsusiyyətləri ilə əlaqədar olan metodik yollar olduğu göstərilir. Bura qrammatik təhlil, imla yazılar, üzündənköçürmə yazılar, üslubiyyət üzrə təhlil, inşa və ifadə yazılar və digər bu kimi yolların daxil olduğu vurğulanır (8, s. 16-39).

Azərbaycan dili üzrə tədris işinin perspektiv və cari planlaşdırılması, Azərbaycan dili dərslərinin təşkili kimi önəmli metodik məsələlərdən bəhs edən ikini fəsildən sonra, üçüncü fəsildə dilçiliyimiz üzrə vacib olan «Fonetika məşğələlərinin aparılmasına dair» məsələlərdən bəhs edilir.

Burada, V sinifdə fohetika bəhsinin öyrədilməsi çərçivəsində səs, hyərf, əlifba, səsləli və səssizlərin təsnifi, orfoqrafiyası metodik cəhətdən təhlil edilərək, tədrisi yolları, yararlı metod və usullar təqdim olunur.

Digər, IV. «Morfologiyanın tədrisi haqqında», V. «Sintaksisin tədrisinə dair» fəsilindəki mövzular da həmin qaydada, ardıcıl olaraq metodik cəhətdən izah olunaraq, tədrisindəki əhəmiyyətli metod və usullar göstərilir.

Əsərdə diqqəti cəlb edən mövzulardan biri də «Təyini söz birləşmələrinin tədrisi» məsələsidir. Bu gün də tədrisi və mənimsənilməsində çətinlik çəkilən həmin mövzu haqqında dövrün orta məktəblər üçün hazırlanmış dərsliklərində verilmiş məlumata, həm mənimsədilməsi məsələsinə aydınlıq gətirilir, həm də yeni metodiki yanaşma istiqamətindən öyrədilməsi yolları göstərilir.

Metodik əsərdə qeyd edilir ki, «müəllim birinci növ təyini söz birləşmələrini keçərkən göstərir ki, birini tərəfi ziyəlik hal, ikinci tərəfi mənsubiyyət şəkilçisi qəbul etməyən birləşmə birinci növ təyini söz birləşməsidir» (8, s. 246).

Alimin fiki ilə məsələyə yanaşsaq həqiqətən də görürük ki, şagird bu zaman ilk olaraq ziyəlik hal və mənsubiyyət şəkilçisini axtaracaq. Bununla da, həmin şəkilçilərin adını eşidib, özünü görə bilməyən şagirdin mövzunun əsas mahiyyətini anlamasında və mənimsəməsində çətinlik yaranacaq. Həmin nöqsanın aradan qaldırılmasında müəllimlər də çətinliklə üzləşir. Bu çətinliyin həlli yolunu alimlər «Təyini söz birləşmələrinin tədrisi»nə birinci növdən deyil, üçüncü növdən başlamaqda görürlər. Təyini söz birləşmələrinin tədrisinin üçüncü növdən başlamağın metodik cəhətdən faydalı olmasını da aşağıdakı kimi təqdim edirlər: «1) hal və mənsubiyyət şəkilçilərini şagirdlər üçüncü növ təyini söz birləşməsi əsasında tez yada salır, onu əyani olaraq görür və birləşmənin əmələ gəlməsində onların rolunu düzgün başa düşürlər. 2) üçüncü növ təyini söz birləşməsindən sonra ikinci növ təyini söz birləşməsini öyrətmək daha asan olur. 3) Ümumiyyətlə, təyini söz birləşmələrinin cümlədə mürəkkəb üzv yerində işlədilməsi onların əsas əlamətlərindən biri hesab olunur, lakin birinci növ təyini söz birləşməsi bu cəhətdən xarakterik deyildir. Bütün bunlara görə təyini söz birləşmələrinin tədrisinin üçüncü növdən başlamaq daha münasibdir» (8, s. 246-247).

Alimlər tərəfindən 1960-cı illərdə qeyd edilmiş həmin metodik fikirlər, düşünürük ki, hal-hazırda da Təyini söz birləşmələrinin məktəblərimizdə tədrisi zamanı tətbiq edilsə, mövzunun mənimsədilməsi də asan olar.

Vəsaitin «Orta məktəbdə Azərbaycan dilinin tədrisi» adlanan ikinci hissəsində əsasən, orfoepiya təlimi və qrammatikanın, orfoqrafiyanın tədrisi metodikasına dair məsələlərə yer verilmişdir. Müəllimin əməli fəaliyyətinə bilavasitə kömək göstərmək məqsədini əsas götürən müəlliflər, bu əsərdə diqqəti əsasən praktik məsələlərin daha qabarıq şəkildə həllinə yönəlmişlər.

Metodik əsər: 1) «Giriş»; 2) «Azərbaycan dili tədrisinin təşkili»- I fəsil (Bu fəsildə «Yeni biliyin mənimsədilməsi» prosesində müstəqil işlərin təşkili» adlı bölmədən başqa), 3) «Fonetikanın tədrisi» –III fəsil filoloji elmlər namizədi Ə.Əfəndizadə; «Söz yaradıcılığının tədrisi məsələləri»-V fəsil Ə.Əfəndizadə və institutun dissertantı M.Abdullayev; «Sintaksisdən ibtidai kursun tədrisi» - II fəsil, Pedaqoji elmlər namizədi N.Əhmədov; «Azərbaycan dili dərslərində üslubiyyət üzrə işin aparılması yolları» - VI fəsil, Pedaqoji elmlər namizədi Ə.Kəlbəliyev; 1) «Leksikanın tədrisi» – IV fəsil və 2) «Yeni biliyin mənimsədilməsi prosesində müstəqil işlərin təşkili» bölməsi Pedaqoji elmlər namizədi C.A.Vahidov tərəfindən yazılmışdır (9, s. 76).

Mükəmməl tədris vəsaitləri hazırlamaq məqsədilə gərgin əmək sərf edərək Azərbaycan dilinin tədrisi metodikasını sahəsində ardıcıl və sistemli araşdırmalar aparan alim, Respublikanın əməkdar müəllimi Ə.Əfəndizadə «Azərbaycan dili orfoqrafiyası tədrisinin elmi əsasları» adlı dərslik yazmaqda ilk olaraq ali və orta məktəblərdə orfoepiya təliminin əsasını qoymuşdur. Həmin əsəri yazmaqda alimin məqsədi Azərbaycan dili yazısının xüsusiyyətlərini xarakterizə etmək və düzgün yazı təliminə aid müvafiq nəticələr üzə çıxarmaq idi. Dörd fəslə əhatə edən bu kitabda yazılışı çətin olan sözlərin xüsusiyyətlərindən və onların öyrədilməsi metodikasından bəhs olunur. Əsər Azərbaycan dili fənnini V-VIII siniflərdə tədris edən müəllimlərə metodik cəhətdən kömək məqsədilə yazılmışdır. Orfoqrafiya üzrə tədris lüğəti də məktəblilər üçün ilk dəfə Ə.Əfəndizadə tərəfindən tərtib olunmuşdur. Sonradan həmin, ana dili təlimində və öyrənilərin nitq fəaliyyətinin təsilində mühüm rol oynayan «lüğət» kompleks lüğət şəklində yenidən hazırlanaraq «Orfoqrafiya-orfoepiya-qrammatika lüğəti» başlığı ilə çap olunur.

Görkəmli alim Ə.Əfəndizadənin də dövrün tələblərinə uyğun olaraq ana dili təliminin təşkili və aparılmasında böyük faydası olan «Düzgün yazı təliminin elmi əsasları» adlı əsərini 1975-ci ildə, 1976-1977-ci illərdə «Orta məktəbdə Azərbaycan dilinin tədrisi» dərsliyini, 1978-ci ildə «Məktəblinin orfoqrafiya lüğəti», 1983-cü ildə «Orta məktəbdə imla», 1984-cü ilə «V-VII siniflərdə orfoqrafik səhvlər və onlara qarşı mübarizə yolları» (7), 1988-ci ildə «Azərbaycan dili təliminin metodları və onların təkmilləşdirilməsi haqqında» (5). 1989-cu ildə isə «Orfoqrafiya-orfoepiya lüğəti» kimi dəyərli metodik əsərlərini yazmışdır.

Ə.Əfəndizadə əsas tədqiqat əsəri olan «Düzgün yazı təlimimin elmi əsasları»nda əvvəlcə düzgün yazı təliminin metodik prinsiplərini müəyyənləşdirir və davamı olaraq, Azərbaycan dilinin qrafikası, orfoepiyası, orfoqrafiyasının düzgün tələffüz və qrammatika ilə qarşılıqlı əlaqəsi problemlərini tədqiq edərək bu istiqamətdəki araşdırmalarını davam etdirərək, həmin mövzuların tədrisindəki tətbiq ediləcək metodları da vurğulayırdı. Demək olar ki, alimin bu sahədəki araşdırmaları, yalnız düzgün yazı təlimi deyil, ümumilikdə «fonetika, yazı təlimi və Azərbaycan dili təlimində istifadə edilən metodların təkmilləşdirilməsində» (2, s. 31-32) də mühüm rol oynamışdır.

Azərbaycan dili təlimində metodistlərin diqqət mərkəzində dayanan və ən çox problemlə bəhs edilən orfoqrafiya məsələsini araşdırmalarının mərkəz xətti kimi seçən metodist alim yaradıcılığının daha çox hissəsini orfoqrafiya və orfoepiya sahəsi üzrə tədqiqatlara sərf etmişdir. Həmin dövrdə hələ ki, geniş elmi tədqiqata cəlb edilməmiş Yazı təliminin, yazı qaydalarına düzgün əməl edilməsinin orta məktəblərin qarşısında olan ən mühüm vəzifə olduğunu nəzərə alan Ə.Əfəndizadə «Azərbaycan dili orfoqrafiyasının elmi əsasları» kitabını hazırlayarkən gənc nəsli düzgün yazı vərdişlərinə yiyələndirməyi əsas məqsəd kimi götürmüşdür. Bu istiqamətdə geniş elmi tədqiqat işləri aparılmadığından təlimdə həmin sahədə ilə əlaqəli bir sıra maneələrə rast gəlinirdi. Yazı təlimindəki problemlərin aradan qaldırılmasında Müəllif ilk olaraq Azərbaycan dili fənnini tədris edən müəllimlərin hər birinin orfoqrafiyamızın xüsusiyyətlərinə dərinləndirən bələd olmalı olduqları fikrini irəli sürürdü.

Məlumdur ki, Azərbaycan dilinin mövcud orfoqrafiyasının tərtibi bu təlimin əsasını təşkil edən üç prinsipə əsaslanır. Dilimizdəki bir çox sözlər tələffüz edildiyi kimi yazılır ki bu da fonetik prinsipə əməl etməklə sözlərin yazılışının deyilişi ilə eyniyyət təşkil etdiyini göstərir. Orfoqrafiya təliminin əsasını təşkil edən həmin üç prinsipdən bəhs edən görkəmli alim H.Balıyev və A.Balıyev, həmin mövzunun izahı zamanı Ə.Əfəndizadənin fikirlərinə əsaslanaraq qeyd edir ki, «Ə.Əfəndizadə haqlı olaraq göstərir ki, bəzi sözlərin yazılışında onun tələffüzü bilavasitə, bəzində isə bilavasitə nəzərə alınmışdır. Birinci hal fonetik prinsipə birbaşa bağlıdır. Bu zaman sözlər necə deyilsə eləcə də yazılır. Həqiqətən, söhbət, dəsmal, dəmir, gəldin, oxuyur kimi sözlərin yazılışı bilavasitə onların tələffüzünə əsaslanır» (1, s. 241). Bu onu deməyə əsas verir ki, fonetika təlimindən bəhs edən bütün metodistlər, tədris sahəsindəki müasir elmi tədqiqatlar ilk öncə Ə.Əfəndizadənin həmin mövzudakı yazılarından bəhrələrinir.

Alimin Azərbaycan dili orfoqrafiyasının bütün incəliklərini özündə əksətdirən həmin kitabı orta məktəblərin V-VIII siniflərində Azərbaycan dili fənnini tədris edən müəllimlərə metodik cəhətdən kömək məqsədi daşıyırdı.

Dörd fəsili əhatə edən kitab aşağıdakı kimlik sistemləşdirilmişdir: 1. Orfoqrafiya və onun əhəmiyyəti; 2. Orfoqrafik səhvlərin başvermə səbəbləri və müəllimin bu səhvlər üzərində işləməsi; 3. Orfoqrafik səhvlər və bunların aradan qaldırılması üzərində iş üsulları; 4. Şagirdlərin nitqindəki şivə xüsusiyyətləri ilə əlaqədar orfoqrafik səhvlərə qarşı mübarizə yolları (4).

Buradan belə bir nəticəyə gəlmək olur ki, Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası istiqamətində aparılmış tədqiqatlar içərisində prof. Ə.Əfəndizadənin fəaliyyəti xüsusi yer tutur. Alimin qələmə aldığı metodik əsərlərdə Azərbaycan dilinin tədrisi ilə bağlı müxtəlif problemlərə toxunulur və onların həlli yolları izah edilir. Azərbaycan dilinin tədrisi metodikasının elmi əsasları, dilçiliyin şöbələri, fonetika, orfoepiya, orfoqrafiya, qrammatika (morfologiya və sintaksis), nitq inkişafı, yazı təlimi ilə bağlı əsas elmi-metodik cəhətlər və həmin istiqamətdə aparılacaq işlər haqqındakı fikirləri öz əksini tapır.

Deməli, Əziz Əfəndizadənin bu sahədə yazdığı əsərlərindəki metodiki fikirlər dövrü üçün əhəmiyyətli olduğu qədər, bu günki yeniləşən metodikada da əlaqələndirmə vasitəsi kimi müraciət olunan əsas mənbələrdən biridir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Balıyev H.B. Balıyev A.H. Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası. Bakı: Qismət, 2014, 384 s.
2. Balıyev H.B. Orta məktəbdə Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası. Bakı: Maarif, 1988, 285
3. Cəfərova N.B. İbtidai siniflərdə Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası. I h., Dərslük, Bakı: ADPU, 2016, 403 s.
4. Əfəndizadə Ə. Azərbaycan dili orfoqrafiyasının elmi əsasları. Bakı: Elm, 1968, 135 s.
5. Əfəndizadə Ə. Azərbaycan dili təliminin metodları və onların təkmilləşdirilməsi haqqında. «Azərbaycan dili və Ədəbiyyatı tədrisi» jurnalı. Bakı: 1988, № 1.
6. Əfəndizadə Ə. Yazılışı çətin olan sözlər və onların öyrədilməsi yolları. Bakı: Maarif, 1962, 102 s.
7. Əfəndizadə Ə. V-VII siniflərdə orfoqrafik səhvlər və onlara qarşı mübarizə yolları. Bakı: Bilik, 1984, 69 s.
8. Əfəndizadə Ə., Əhmədov B., Həsənov M., Əfəndiyev Y., Mikayılov K., Azərbaycan dilinin tədrisi (V-VIII siniflərdə). I h., Bakı: Maarif, 1965, 316 s.
9. Əfəndizadə Ə., Əhmədov N., Kəlbəliyev Ə., Vahidov S. Orta məktəbdə Azərbaycan dilinin tədrisi. Bakı: Maarif, 1977, 293 s.
10. Məmmədova A.G. Ana dilinin tədrisi tarixi. Bakı: Mürəcim, 2015, 324 s.

Açar sözlər: Azərbaycan dili, tədris, orfoqrafiya, orfoepiya, morfologiya, sintaksis təlim prosesi

Ключевые слова: азербайджанский язык, преподавание, орфография, орфоэпия, морфология, процесс обучения синтаксису

Key words: Azerbaijani language, teaching, spelling, orthoepy, morphology, syntax learning process

Ə.Əfəndizadənin metodik əsərlərində Azərbaycan dilinin tədrisi məsələləri

Xülasə

Məqalədə, aktual mövzudan, görkəmli alim Əziz Əfəndizadənin Azərbaycan dilinin tədrisi mövzusunda yazdığı elmi-metodik əsərlərdən bəhs olunur.

Eyni zamanda, məqalədə alimin «Yazılışı çətin olan sözlər və onların öyrədilməsi yolları», «Azərbaycan dili orfoqrafiyası tədrisinin elmi əsasları», «Düzgün yazı təlimimin elmi əsasları», «Orta məktəbdə imla», «V-VII siniflərdə orfoqrafik səhvlər və onlara qarşı mübarizə yolları» «Azərbaycan dili təliminin metodları və onların təkmilləşdirilməsi

haqqında»kı, həm də elmi rəhbərliyi ilə hazırlanan iki hissəli «Azərbaycan dilinin tədrisi» adlı əsərlərdə Azərbaycan dilinin, dilçiliyin şöbələrinin tədrisi istiqamətindəki metodik fikirlər nəzərdən keçirilir. Azərbaycan dilinin tədrisi metodikasının elmi əsasları, dilçiliyin şöbələrinin, orfoepiya təlimi, orfoqrafiya, qrammatika (morfolojiya və sintaksis), nitq inkişafı istiqaməti üzrə qələmə aldığı metodik fikirlər xüsusi şəkildə vurğulanır.

Teaching issues of the Azerbaijani language in the methodical works of A.Efendizade

Summary

The article deals with the actual topic, the scientific and methodological works written by the prominent scientist Aziz Efendizade on the teaching of the Azerbaijani language.

At the same time, in the article, the scientist's "Difficult words to spell and ways to teach them", "Scientific basis of teaching spelling of the Azerbaijani language", "Scientific basis of my correct writing training", "Spelling in secondary school", "Spelling errors in grades V-VII and combating them ways" "Methods of teaching the Azerbaijani language and their improvement" as well as two-part works "Teaching the Azerbaijani language" prepared under the scientific guidance, methodological ideas in the direction of the teaching of the Azerbaijani language and the branches of linguistics are considered. The scientific foundations of the methodology of teaching the Azerbaijani language, methodological ideas written by the departments of linguistics, orthoepy training, spelling, grammar (morphology and syntax), and speech development are highlighted in a special way.

Вопросы преподавания азербайджанского языка в методических работах А.Эфендизаде

Резюме

Статья посвящена актуальной теме, научно-методическим работам, написанным выдающимся ученым Азизом Эфендизаде по преподаванию азербайджанского языка.

В то же время, в статье ученого "Трудные для написания слова и способы их обучения", "Научные основы преподавания правописания азербайджанского языка", "Научные основы моего обучения правильному письму", "Правописание в средней школе", "Орфографические ошибки в V классах-Проблемы и пути борьбы с ними", "Методы преподавания азербайджанского языка и их совершенствование", а также двухчастные работы "Преподавание азербайджанского языка", подготовленные под научным руководством, рассмотрены методологические идеи в направлении преподавания азербайджанского языка и отраслей лингвистики. Особым образом освещаются научные основы методики преподавания азербайджанского языка, методические идеи, написанные кафедрами лингвистики, орфоэпического обучения, орфографии, грамматики (морфологии и синтаксиса) и развития речи.

RƏYÇİ: dos. E.Vəliyeva